

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τῶν νέων ἡγεμονιῶν, τῶν ἀποκτιωμένων δι' ἄλλοτριῶν ὄπλων καὶ ἐκ τύχης.

Οἱ ἐκ τύχης μόνον ἀπὸ ἰδιωτῶν ἡγεμόνες γινόμενοι, ὀλίγον μὲν κόπον καταβάλλωσι διὰ τὸ γίνωσι, πολὺν ὅμως διὰ τὸ διατηρηθῶσιν. Ἡ ὁδὸς αὐτῶν εἶνε ὁμαλή, διότι αἰφνιδίως πηδῶσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν, ἀλλ' ὅλα τὰ προσκόμματα ἀναφύονται μετὰ τὴν ἐνθρόνισίν των. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε ὅλοι ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους διὰ χρημάτων, ἢ κατὰ χάριν, παρεχωρήθη ἐπικράτειά τις, ὡς ἠκολούθησεν ἐν τῇ Ἑλλάδι εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπου ὁ Δαρεῖος κατέστησε πολλοὺς τοιούτους ἡγεμόνας, διὰ τὸ ἐξουσιάζωσι τὰς πόλεις ἐκείνας, πρὸς ἀσφάλειαν καὶ δόξαν αὐτοῦ. Τοιοῦτοι ἐπίσης ἦσαν καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες διὰ τῆς διαφθορᾶς τῶν στρατευμάτων, ἠδυνήθησαν, ἰδιῶται πρότερον ὄντες, τὸ λάβωσι τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν. Ἐπερίδονται δὲ οἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἡγεμόνες μόνον εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν τύχην τοῦ παραχωρητοῦ, μὲ ἄλλους λόγους, εἰς δύο βάσεις ἀσταθεῖς καὶ εὐμεταβλήτους, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠξεύρουσι καὶ δὲν δύνανται τὸ διατηρῶσι τὴν ἐξουσίαν των. Δὲν ἠξεύρουσι, διότι εἶνε πάντῃ παράλογον τὸ ὑποθέσθαι τις, ὅτι ἄνθρωποι ἰδιωτικὸν βίον διάγοντες καὶ χωρὶς τὸ ἔχουσιν ἕξοχον εὐφυίαν καὶ ἀρετὴν, ἢμποροῦσι τὸ γινώσκωσι τὴν τεχνὴν τοῦ κυβερνᾶν· δὲν δύνανται, διότι

στεροῦνται φιλικῶν καὶ πιστῶν δυνάμεων. Ἄφ' ἑτέρου, αἱ αἰφνιδίως ἀναφαινόμεναι ἡγεμονίαι δὲν εἶνε ἐρριζωμέναι εἰς τὸν τόπον, οὐδ' ἔχουσιν ἀνεπτυγμένους τὰς ἀπαιτουμένας σχέσεις τῶν καὶ ἐπομένως ἢ ἐλαχίστη προσβολῇ εἶνε ἱκανῆ νὰ τὰς καταστρέψῃ, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς ὅλα τὰ ταχέως φουόμενα καὶ αὐξάνοντα προϊόντα τῆς φύσεως· ἐξαιροῦνται ὅμως τῶν τοιούτων ἡγεμονιῶν, ὡς προείπομεν, αἱ ἔχουσαι ἡγεμονίας προικισμένους μὲ τοσαύτην ἀρετῆν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ εὐρίσκωσι πεπραχῆναι τὰ μέσα τῆς διατηρήσεως τοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκ τύχης περιπεσόντος κράτους, νὰ θέτωσι δὲ ὕστερον τὰς βάσεις ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἄλλοι ἔβαλον πρὶν ἢ γίνωσιν ἡγεμόνες. Περὶ τοῦ πράγματος τούτου, ἡγουν περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἀποκτωμένης δι' ἀρετῆς, ἢ ἐκ τύχης, θέλω φέρει δύο παραδείγματα τῶν ἡμερῶν μας. Τὸ πρῶτον μᾶς παρουσιάζει Φραγκῆσκος ὁ Σφορτίας, τὸ δὲ δεύτερον Καῖσαρ ὁ Βοργίας. Ὁ Φραγκῆσκος, διὰ τῶν καταλλήλων μέσων καὶ διὰ τῶν ἐξόχων ἀρετῶν του, ἀπὸ ιδιώτου ἐγένετο δούξ τῶν Μεδιολάνων, δυνηθεὶς νὰ διατηρήσῃ μὲ ὀλίγους κόπους, ὅ τι μετὰ πολλῶν μόχθων ἀπέκτησεν.

Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ Βοργίας, ὁ κοινῶς καλούμενος δούξ Οὐκλεντίνος, ἀνεδείχθη ἡγεμὼν διὰ τῶν πατρικῶν του μέσων, ἀπώλεσε δὲ τὸ κράτος του, ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μολονότι καὶ μετεχειρίσθη καὶ ἐνήργησε πάντα, ὅσα πᾶς ἐχέφρων καὶ ἱκανὸς ἀνὴρ ὄφειλε νὰ πράξῃ διὰ νὰ στηριχθῇ εἰς κράτη, τὰ ὁποῖα ξένα ὄπλα καὶ

ξένη τύχη τὸν παρεχώρησαν· ἐπειδὴ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρέθη, ὁ μὴ θέτων ἀπ' ἀρχῆς τὰ θεμέλια τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ οἰκοδομῆς, δύναται, εἰάν ἔχη ἕξοχον ἀρετὴν, νὰ βάλῃ αὐτὰ καὶ ἀκολουθῶς· ἀλλὰ τοῦτο ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ μόνον μὲ μέγαλον τοῦ ἀρχιτέκτονος ἀγῶνα καὶ μὲ κίνδυνον τῆς οἰκοδομῆς. Ἄν λοιπὸν ἐξετάσωμεν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν διαγωγὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δουκός, θέλομεν ἴδει, ὅτι αὐτὸς προσεπάθησε νὰ στηρίξῃ ἐπὶ ἐδραίων βάσεων τὴν μέλλουσαν ἐξουσίαν του. Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην νομίζω ἀναγκαῖον ν' ἀναπτύξω, διότι παρὰ τὰ ἔργα τοῦ δουκὸς τούτου ἀγνοῶ, ὅποια ὀρθότερα παραγγέλματα ἠδυνάμην νὰ δώσω εἰς τοὺς νέους ἡγεμόνας. Καὶ εἰάν τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἔβαλεν ἐκεῖνος εἰς ἐνέργειαν, δὲν ἀπέβησαν ὠφέλιμα, δὲν εἶνε λάθος ἰδικόν του, διότι ἡ ἀποτυχία προῆλθεν ἀπὸ μεγάλην καὶ ἔκτακτον κακοδαιμονίαν. Ἀλέξανδρος ὁ Γ', θέλων νὰ ἀνυψώσῃ τὸν υἱὸν του, ἦτοι τὸν δοῦκα Οὐαλεντῖνον, ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ὑπερπηδῆσῃ πολλὰ ἐμπόδια παρόντα καὶ μέλλοντα, διότι δὲν ἠύκολύνετο ν' ἀναγορεύσῃ αὐτὸν ἡγεμόνα τόπου τινός, μὴ ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπικράτειαν· προσπαθῶν δὲ νὰ ἀποσπάσῃ μέρος τι αὐτῆς, προέβλεπεν, ὅτι ὁ δούξ τῶν Μεδιολάνων καὶ οἱ Ἐνετοὶ δὲν ἤθελον συγκατανεύσῃ εἰς τοῦτο, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ἡ Φαουεντία καὶ τὸ Ἀρίμινον ἦσαν ἤδη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Ἐνετῶν. Ἐκτὸς τούτου εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν του, ὅτι τὰ ὅπλα τῆς Ἰταλίας, καὶ ἰδίως ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἠδύ-

γατο νὰ κάμῃ χρῆσιν, ὑπετάσσοντο εἰς τὰς
 διαταγὰς τῶν ἐχόντων ἀφορμὰς νὰ φοβῶν-
 ται τὸ μεγαλεῖον τοῦ Πάπα, καὶ διὰ τοῦτο
 δὲν ἠδύνατο νὰ δώσῃ πίστιν εἰς αὐτά, ὡς
 ἀκολουθοῦντα τοὺς Ὀρσινίους καὶ τοὺς Κο-
 λωνησίους καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῶν. Καθί-
 στατο λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ διαταραχθῇ ἐ-
 κείνη ἡ τάξις τῶν πραγμάτων καὶ προσέτι
 νὰ διεγείρῃ συγκρούσεις μεταξὺ τῶν ἐπι-
 κρατειῶν τῆς Ἰταλίας διὰ νὰ δυνηθῇ ἀ-
 σφαλῶς νὰ ἐξουσιάσῃ μέρος αὐτῶν, ὡς καὶ
 κατῴρθωσε τοῦτο εὐκόλως, τυχὼν τοὺς
 Ἐνετοὺς ἐτοίμους, δι' ἄλλας αἰτίας, νὰ ἐ-
 παναγάγωσι τοὺς Ἰάλλους εἰς τὴν Ἰταλίαν·
 εἰς τὴν θέλησίν των δὲ ταύτην δὲν ἦναν-
 τιώθη διόλου, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας διηυκόλυνε
 τὸ πρᾶγμα διὰ τῆς διαλύσεως τοῦ παλαιοῦ
 γάμου τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου. Μετέβη
 λοιπὸν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ἰταλίαν, συνερ-
 γεία τῶν Ἐνετῶν καὶ συναινέσει τοῦ Ἀ-
 λεξάνδρου. Ἄμα δὲ ἔφθασεν εἰς τὰ Με-
 διόλανα, ἔδωκεν ἀμέσως εἰς τὸν Πάπαν
 στρατιωτικὰς δυνάμεις διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ
 κατὰ τῆς Ρωμουνίας, ἧτις παρεχωρήθη εἰς
 αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἰσχύος τοῦ βασιλέως ἐ-
 κείνου. Ἄφοῦ λοιπὸν ὁ δουξ ἀπέκτησε τὴν
 Ρωμουνίαν καὶ κατετρόπωσε τοὺς Κολωνη-
 σίους, θέλων νὰ διατηρήσῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν
 του τὸν τόπον ἐκεῖνον καὶ νὰ προβῇ περαι-
 τέρω, ἠμποδίζετο ἀπὸ δύο αἰτίας, ἐξ ὧν ἡ
 μὲν πρώτη προήρχετο ἀπὸ αὐτὸν τὸν στρα-
 τὸν του, ὅστις τὸν ἐφάνετο ἀπιστος, ἡ δὲ
 δευτέρα ἦτο ἡ θέλησις τοῦ βασιλέως, ὅστις
 ἐφοβεῖτο μήπως τὰ Ὀρσίνια στρατεύματα,
 τὰ ὅποια ἐγένοντο εἰς αὐτὸν χρήσιμα, τὸν

ἐγκαταλείψωσιν ἐπὶ τέλους, καὶ ὄχι μόνον ἐμποδίσωσιν αὐτὸν εἰς τὰς ἀποκτήσεις του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀφαιρέσωσι τὸ ἀποκτηθέν· προσέτι δὲ ἐφοβεῖτο μήπως καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς βαδίσει τὴν αὐτὴν ὁδόν. Κατὰ τῆς διαγωγῆς τῶν Ὀρσινίων εἶχε κάποια διδόμενα, διότι, ὅταν, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Φουεντίας, ὤρμησε κατὰ τῆς Βονωνίας, εἶδεν αὐτοὺς ψυχροὺς κατὰ τὴν ἔφοδον. Καθὼς δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν βασιλέα, ἐγνώρισε καὶ αὐτοῦ τὴν διάθεσιν, διότι μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Οὐρβινίου δουκάτου, ὅτε ἐφώρμησε κατὰ τῆς Τυρρηνίας, ὁ βασιλεὺς τὸν ὑπεχρέωσε ν' ἀπέχη ἀπὸ τοιοῦτον ἔργον· ὅθεν ὁ δούξ ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐξαρτάται πλέον ἀπὸ τὰ στρατεύματα καὶ τὴν τύχην τῶν ἄλλων. Πρῶτον λοιπὸν ἐξήσθησε τὰς φατρίας τῶν Ὀρσινίων καὶ τῶν Κολοννησίων εἰς τὴν Ρώμην, λαβὼν εἰς τὸ μέρος του ὅλους τοὺς εὐγενεῖς ὀπαδοὺς αὐτῶν, διὰ μεγάλων χρηματικῶν θυσιῶν καὶ τιμῆσας ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν του μὲ ἀποδοχὰς καὶ μὲ βαθμοὺς διοικητικούς, ὥστε, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἀπεσβέσθη ἀπὸ τὰς ψυχὰς ἐκείνων ἡ ζέσις πρὸς τὰς φατρίας αὐτῶν καὶ ὅλη ἐστράφη πρὸς τὸν δούκα. Μετὰ τοῦτο, καὶ ἀφοῦ κατεσκόρπισε τοὺς Κολοννησίους, κειροφυλακτήσας νὰ καταστρέψῃ τοὺς Ὀρσινίους, ὠφελήθη εἰς τοῦτο ἀπὸ εὐκαιρίαν τινά, τὴν ὁποίαν καταλλήλως παρουσιασθεῖσαν, καταλληλότερον μετεχειρίσθη. Οἱ Ὀρσίνιοι, βραδέως γνωρίζαντες, ὅτι ἡ ὑπερυχὴ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς ἐκκλησίας ἔμελλε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν καταστροφὴν των, συνεκάλεσαν συνέ-

δριον εἰς τὴν Μαγιώνην τῆς Περουσίας· ἐν-
 τεῦθεν δ' ἐπήγαγεν ἢ ἀποστασία τοῦ Οὐρ-
 βίνου, αἱ ταραχαὶ τῆς Ρωμουσίας καὶ ἀνα-
 ρίθμητοι ἄλλοι κίνδυνοι, τοὺς ὁποίους ὁ
 δούξ ὑπερενίκησε διὰ τῆς βοήθειας τῶν
 Γάλλων. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν πάλιν
 τῆς ἰσχύος του, δὲν ἔδωκε πίστιν οὔτε εἰς
 τὴν Γαλλίαν, οὐδ' εἰς ἄλλας ξένας δυνά-
 μεις· μή θέλων δὲ νὰ διακινδυνεύσῃ βοη-
 θούμενος ἀπὸ αὐτὰς, κατέφυγεν εἰς τὴν ἀ-
 πάτην, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προσεποιήθη,
 ὥστε οἱ Ὀρσίνιοι διηλλάγησαν μετ' αὐτοῦ
 διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ἄρχοντος Παύ-
 λου. Τοῦτον ἐπελιτεύθη παντοίοις τρόποις
 θέλων νὰ τὸν ἐνθαρρύνῃ. Ἐδίδε δὲ εἰς αὐ-
 τὸν καὶ χρήματα καὶ ἐνδύματα καὶ ἵππους,
 ἕως οὔ οἱ Ὀρσίνιοι, ἀπατηθέντες ἐξ ὅλων
 τούτων, ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖρας του εἰς τὴν
 Σηνογαλλίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ δούξ κατέ-
 στρεψε τοὺς ἀρχηγοὺς τούτους καὶ ἀφοῦ κα-
 τέφερε τοὺς συμπατριαστὰς των νὰ γίνωσι
 φίλοι αὐτοῦ, ἐθεμελίωσε πλέον τὴν ἐξουσίαν
 αὐτοῦ ἐπὶ ἐδραίων βάσεων, διότι κατέ-
 στη κύριος τότε ὅλης τῆς Ρωμουσίας καὶ
 τοῦ Οὐρβινίου δουκάτου καὶ διότι ἀπέκτησε
 τὴν ἀγάπην ὅλων ἐκείνων τῶν λαῶν, οἵτι-
 νες ἤρχισαν νὰ ἀπολαμβάνωσι τὰς ἐκ τῆς
 κυβερνήσεως αὐτοῦ ὠφελείας. Τὸ μέρος
 τοῦτο τοῦ λόγου μου, καθὼ ἀξιωμανημόνευ-
 νευτον καὶ ἄξιον ἐπίσης νὰ χρησιμεύσῃ ὡς
 παράδειγμα πρὸς ἄλλους, θέλω τὸ ἀνα-
 πτύξῃ ἔτι μᾶλλον. Ἄμα ὁ δούξ ἐκυρίευσε
 τὴν Ρωμουσίαν, διοικηθεῖσαν μέχρι τῆς ἐ-
 ποχῆς ἐκείνης ἀπὸ ἀδυνάτους τυραννίσκους,
 οἵτινες ἐγύμνωνον μᾶλλον ἢ ἐκυβέρνησαν τοὺς

ὑπηκόους των καὶ διήρουν αὐτούς, ἀντὶ νὰ
 προσπαθῶσι τὴν ἑνωσὶν των, εἰς τρόπον τοι-
 οῦτον, ὥστε ὁ τόπος ἐκεῖνος κατήντησε τὸ
 θέατρον τῶν ληστειῶν, τῶν σκευωριῶν καὶ
 πάσης ἄλλης ἀκολασίας, ἐθεώρησεν ἀναγ-
 καῖον, θέλων νὰ ἐπαναγάγῃ εἰς αὐτὸν τὴν
 εἰρήνην καὶ τὴν εὐπείθειαν πρὸς τὴν ἐξου-
 σίαν, νὰ τὸν κυβερνήσῃ καλῶς. Ὅθεν διώ-
 ρισεν ἐκεῖ διοικητὴν τὸν Ραμῆρον Ὀρκον,
 ἄνθρωπον σκληρὸν καὶ δραστήριον, πρὸς τὸν
 ὅποιον ἐχορήγησεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν· οὗ-
 τος ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου ἐπανέφε-
 ρεν εἰς τὸν τόπον τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμό-
 νοιαν, τιμηθεὶς διὰ τοῦτο μεγάλως. Ἀκο-
 λούθως ὁ δούξ ἐθεώρησεν ἀκατάλληλον
 πλέον τὴν ὑπερβολικὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, διότι
 εἶχεν ὑποψίας μήπως αὕτη καταντήσῃ μι-
 σσητὴ· ὅθεν συνέστησεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώ-
 ρας ἐκείνης πολιτικὸν δικαστήριον, προε-
 δρευόμενον ἀπὸ ἕξοχόν τινα ἄνδρα, παρὰ
 τῷ ὀποίῳ διετέλουν συνήγοροι ἐξ ἐκάστης
 πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ ἐγνώριζεν, ὅτι ἐκ τῆς
 προηγηθείσης αὐστηρότητος ἐπήγασε κά-
 ποιον μῖσος κατ' αὐτοῦ, θέλων νὰ ἐξιλεώσῃ
 τοὺς λαοὺς ἐκεῖνους καὶ νὰ ἐλκύσῃ τὴν ἀ-
 γάπην των, ἀπεφάσισε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι,
 ἐὰν ἀπανθρωπία τις ἔλαβε προηγουμένως
 χώραν, αὕτη δὲν προῆλθεν ἀπὸ αὐτόν, ἀλλ'
 ἀπὸ τὴν φυσικὴν ὁμότητα τοῦ διοικητοῦ.
 Λαθὼν δὲ ἐκ τούτου ἀφορμὴν, διέταξε καὶ
 ἐξέθεσαν μίαν πρωΐαν αὐτόν, κεκομμένον
 εἰς δύο, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλατείας τῆς πό-
 λεως Καισάρειας καὶ ἔχοντα πλησίον τοῦ ζύ-
 λου καὶ ξίφος ἡματωμένον. Ἐνεκα τῆς ἐκ-
 τοῦ θεάματος τούτου προξενηθείσης φρίκης

οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι συγχρόνως καὶ ἰκκνοποιήθησαν καὶ ἐξέστησαν. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον. Λέγω λοιπόν, ὅτι, λαβόντος τοῦ δουκὸς ἰκκνήν ἰσχὺν καὶ ἀπαλλαγέντος ἐν μέρει ἀπὸ τοῦ παρόντος κινδύνου, ὡς ἀποκτήσαντος στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς ἀρεσκείας του καὶ καταβαλόντος κατὰ μέγα μέρος τὰς γειτονικάς, αἰδοῦντο ἠδύναντο γὰρ τὸν προσβάλλωσι, δὲν ἔμενεν ἄλλη τις ὑποψία εἰς αὐτόν, θέλοντα γὰρ παγίωσθαι τὴν ἐξουσίαν του ἐπὶ τῶν κατακτηθέντων τόπων, εἰμὴ ὁ φόβος, τὸν ὑποῖον τῷ ἐνέπνεεν ἡ Γαλλία, διότι ἤξευρεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς, ὅστις ἀργὰ ἐγνώρισε τὸ λάθος του, δὲν ἤθελε τὸν ἀνεχθῆναι πλέον. ἤρρισε λοιπόν γὰρ συνάπτη νέας φιλίας καὶ γὰρ εἶνε ἀμφιρραπῆς εἰς τὰς μετὰ τῶν Γάλλων σχέσεις του, ὅταν οὗτοι ἐξεστράτευσαν πρὸς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως κατὰ τῶν Ἰσπανῶν, πολιορκούντων τὴν Καϊήτην. Σκοπὸν δὲ εἶχε γὰρ ἐξασφαλίσει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Γάλλου, ὅπερ καὶ ἤθελεν ἐπιτύχει, εἰ δὲν ἤθελεν ἀποθάνῃ ὁ Ἀλέξανδρος· καὶ ταῦτα ἦσαν τὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὡς πρὸς τὰ παρόντα πράγματα. Καθόσον δ' ἀπέβλεπε τὰ μέλλοντα, εὐρίσκετο εἰς θέσιν κυρίως γ' ἀμφιβάλλῃ, μήπως ὁ νέος διάδοχος τοῦ θρόνου τῆς ἐκκλησίας δὲν ἤθελεν εἶσθαι φίλος του καὶ ἤθελε διὰ τοῦτο προσπαθήσῃ γὰρ τῷ ἀφαιρέσει ὅτι ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁθεν ἐσκέφθη γὰρ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τῶν ἀκολουθῶν τεσσάρων μέσων. Πρῶτον· ἐξάλειψον τὰς γενεὰς τῶν παρ' αὐτοῦ γυμνωθέντων ἀρχόντων καὶ ἀφαιρῶν οὕτως ἀπὸ

τὸν Πάπαν πᾶσαν ἀφορμὴν ἀποκαταστά-
 σεως ἐκείνων. Δεύτερον· προσαποκτῶν, ὡς
 εἴρηται, φίλους του ὅλους τοὺς εὐγενεῖς τῆς
 Ρώμης, ὥστε διὰ μέσου τούτων νὰ κρατῇ
 τὸν Πάπαν ὑποχείριον. Τρίτον· λαμβάνων
 ὅσιν ἡδύνατο πλειοτέραν ἐπιρροὴν εἰς τὴν
 Σύνοδον τῶν Καρδινάλιων. Τέταρτον· ἐκ-
 τείνων πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς του
 τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δύναμιν του, ὥστε
 νὰ δυνήθῃ ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὰς
 πρώτας προσβολάς. Ἐκ τῶν τεσσάρων τού-
 των ἔργων τὰ μὲν τρία εἶχεν ἀποπερατώσῃ,
 ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεβίωσεν· ἐγγὺς δὲ ἦτο
 νὰ φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὸ τέταρτον, διότι
 ἐκ τῶν γυμνωθέντων ἀρχόντων ἐφόνευ-
 σεν, ὅσους ἡδυνήθη περισσοτέρους, ὀλί-
 γιστοι δὲ ἐξ αὐτῶν διεσώθησαν, τοὺς δὲ
 εὐπατρίδας τῆς Ρώμης κατέστησεν οἰκείους
 του, καὶ εἰς τὴν Σύνοδον κατώρθωσεν ὑπὲρ
 ἑαυτοῦ μέγα κόμμα. Καθόσον δ' ἀπέβλεπε
 τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας του, προσχε-
 διάσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Τυρρηνίαν, ἔχων
 ἤδη τὴν μὲν Περουσίαν καὶ τὸ Πιομβίνον
 εἰς τὴν ἐξουσίαν του, τὴν δὲ Πῆσαν ὑπὸ τὴν
 προστασίαν αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν,
 ἅμα ἤθελε θεωρήσῃ ἑαυτὸν ἰσχυρὸν ἀπέ-
 ναντι τῶν Γάλλων· τούτους δὲ δὲν εἶχε
 πραγματικῶς ἀφορμὴν νὰ φοβῆται πλέον,
 ὡς ἀποβληθέντας ἤδη ἐκ τοῦ βασιλείου τῆς
 Νεαπόλεως ὑπὸ τῶν Ἰσπανῶν, ὥστε, τό-
 σον ἐκεῖνοι, ὡς καὶ οἱ τελευταῖοι, ἠναγκά-
 ζοντο ν' ἀγοράζωσι τὴν φιλίαν του· ἀμέ-
 σως δὲ ἡ Λοῦκα καὶ ἡ Σήνα ἤθελον ὑποτα-
 χθῆ, κινούμενα εἰς τοῦτο ἐν μέρει μὲν ἀπὸ
 τὸν φθόνον πρὸς τοὺς Φλωρεντινοὺς, ἐν μέρει

ρει δὲ ἀπὸ φόβου· οὗτοι δὲ δὲν ἠδύναντο·
 νὰ ἔχωσι πλέον οὐδεμίαν ἐλπίδα. Εἰς ὅλα
 ταῦτα ἐπιτυχάνων, ἤθελε λάβῃ τόσας
 δυνάμεις, ὥστε ἀφ' ἑαυτοῦ ἠδύνατο νὰ ὑ-
 ποστηριχθῆ, χωρὶς πλέον νὰ ἐξαρτᾶται
 ἀπὸ τὴν τύχην καὶ τὰς δυνάμεις τῶν ἄλ-
 λων, ἀλλ' ἀπὸ μόνην τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν
 καὶ ἀρετὴν. Καὶ ἡ ἐπιτυχία του ἦτο βεβαία
 κατὰ τὸ ἴδιον ἐκεῖνο ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ
 Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' οὗτος ἔπχυσε τοῦ ζῆν
 μετὰ τὸ πέμπτον ἔτος, ἀφοῦ ἐκεῖνος ἤρχισε
 νὰ γίνῃται κατακτητῆς. Ἐγκατελείφθη
 λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔχων εἰς τὴν
 ἐξουσίαν του τὴν Ρωμουνίαν μόνην καλῶς
 ἐξησφαλισμένην· ὅλα ὅμως τὰ λοιπὰ ἐπι-
 χειρήματά του ἦσαν μετέωρα, αὐτὸς δέ,
 βαρέως ἀσθενῶν, ἔμενε μεταξὺ δύο ἰσχυρο-
 τάτων ἐχθρικῶν στρατῶν. Εἶχεν ὁ δούξ το-
 σαύτην σταθερότητα καὶ τόσον καλῶς ἐ-
 γνώριζε πῶς ἐλκύνοντα ἢ καταστρέφοντα
 οἱ ἄνθρωποι, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐδραῖα ἦσαν
 τὰ παρ' αὐτοῦ εἰς βραχὺ χρόνου διάστημα
 ριφθέντα θεμέλια, ὥστε, εἰν δὲν κατεθλί-
 βετο ἀπὸ τὰ στρατεύματα ἐκεῖνα ἢ ἂν ἦτο
 ὑγιής, ἀφεύκτως ἤθελεν ὑπερνικήσῃ ὅλα τὰ
 ἐμπόδια. Ἀποδεικνύεται δέ, ὅτι αἱ παρ'
 αὐτοῦ τεθεῖσαι βάσεις ἦσαν στερεαὶ ἐκ τῶν
 ἐξῆς περιστατικῶν. Ἡ Ρωμουνία τὸν πε-
 ριέμενε πλέον τοῦ μηνός, ἐξακολουθήσασα
 νὰ εἶνε πιστὴ πρὸς αὐτόν. Εἰς τὴν Ρώμην
 διέμεινε ἀσφαλῶς, ἂν καὶ ἡμιθανής· καὶ
 μολονότι οἱ Βαλιόνιοι, οἱ Βιτέλλιοι καὶ οἱ
 Ὀρσίγιοι ἦλθον εἰς τὴν Ρώμην, δὲν ἠμπό-
 ρεσαν νὰ συλλέξωσιν ὀπαδοὺς κατ' αὐτοῦ.
 Καὶ εἰν δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ, ὥστε

νὰ ἐκλεχθῆ Πάπας τῆς θελήσεώς του, ἡ-
 δύνατο μολοντοῦτο νὰ κατορθώσῃ, ὥστε νὰ
 μὴ ἐκλεχθῆ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον αὐτὸς δὲν
 ἤθελεν. Ἐὰν ὅμως ἐν καιρῷ τῆς ἀποβιώ-
 σεως τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤθελεν ὑγιαίνειν, τὰ
 πάντα ἤθελον εἶσθαι εἰς αὐτὸν εὐκόλα. Ὁ
 ἴδιος μάλιστα μὲ εἶπεν, ἐν καιρῷ τῆς ἀνα-
 γορεύσεως τοῦ Ἰουλίου Β', ὅτι προεῖδε πᾶν
 ὅ τε ἠδύνατο νὰ προκύψῃ ἐκ τοῦ θανάτου
 τοῦ πατρὸς του καὶ ὅτι περὶ παντὸς πράγ-
 ματος εἶχε πρόχειρα τὰ μέσα τῆς θερα-
 πείας, ἀλλὰ τὸ μόνον τὸ ὁποῖον δὲν ἔλαβε
 πρὸ ὀφθαλμῶν του ἦτο ἡ σύγχρονος μὲ τὸν
 θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀσθένεια αὐτοῦ.
 Λαμβάνων λοιπὸν ὑπ' ὄψιν ὅλας αὐτὰς τὰς
 πράξεις τοῦ δουκός, δὲν ἔχω ἀφορμὴν νὰ
 τὸν μεμφθῶ· ἐξ ἐναντίας μάλιστα, καθὼς ἀ-
 νωτέρω· εἶπον, τὸν θεωρῶ κατάλληλον νὰ
 χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα εἰς ὅλους ἐκεί-
 νους, οἵτινες ἐκ τύχης καὶ διὰ τῆς βοη-
 θείας τῶν ξένων ὀπλων, ἔγιναν ἡγεμόνες,
 διότι, ἔχων αὐτὸς μεγάλην τὴν ψυχὴν καὶ
 ὑψηλὰς τὰς βουλάς, δὲν ἠδύνατο νὰ διοι-
 κήσῃ ἄλλως πως· κἀνὲν δ' ἄλλο ἐμπόδιον
 δὲν ἦτο ἱκανὸν νὰ κατισχύσῃ εἰς τὴν ἐνέρ-
 γειαν τῶν σχεδίων του παρὰ τὸ βραχὺ τοῦ
 βίου τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ ἰδική του ἀ-
 σθένεια. Ὅστις λοιπὸν θεωρεῖ ἀναγκαῖον
 εἰς τὴν νέαν ἡγεμονίαν του νὰ ἐξασφαλίξῃ
 ἑαυτὸν ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν
 του, νὰ ἀποκτᾷ φίλους, νὰ νικᾷ διὰ τῆς
 βίας ἢ διὰ τοῦ δόλου, νὰ καθιστᾷ ἑαυτὸν
 ἀγαπητὸν καὶ ἐπίφοβον εἰς τοὺς λαούς, ἀ-
 ξιον δὲ νὰ τὸν ἀκολουθῶσι καὶ νὰ τὸν σε-
 βωνται οἱ στρατιῶται, νὰ ἐξολοθρεύῃ τοὺς

δυναμένους ἢ ἠναγκασμένους νὰ τὸν βλάψωσι, ν' ἀντικαθιστᾶ διὰ νέων θεσμῶν τοὺς παλαιοὺς νόμους, νὰ δεικνύηται αὐστηρὸς καὶ εὐγνώμων, μεγαλόψυχος καὶ ἐλευθέριος, νὰ κατὰστρέφῃ τὸν ἄπιστον στρατόν, νὰ διοργανίξῃ νέον, νὰ διατηρῇ τὴν φιλίαν τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἡγεμόνων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶνε οὗτοι, κατὰ μὲν τὰς πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας, πρόθυμοι, κατὰ δὲ τὰς προσβολὰς δειλοί, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἰσχυρότερα παραδείγματα παρὰ τὰς πράξεις τοῦ δουκὸς τούτου. Εἰς μόνην δὲ τὴν ἀναγορεύσιν τοῦ Ἰουλίου Β' ἤμπορεῖ τις νὰ τὸν θεωρήσῃ ἀξιοκατάτριτον, διότι ἢ τοιαύτη ἐκλογή του ἦτο κακὴ, ἐπειδὴ, μὴ δυνάμενος, ὡς εἴρηται, ν' ἀναγορεύσῃ Πάπαν τῆς θελήσεώς του, ἠδύνατο νὰ ἐπιμείνῃ ὥστε νὰ μὴ ἐκλεχθῇ ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον δὲν ἤθελεν. Ἐχρεώσται δὲ νὰ μὴ συναινέσῃ νὰ λάβωσι τὸν θρόνον ἐκεῖνοι τῶν καρδινάλιων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἔβλαψεν, ἢ ἐκεῖνοι, οἵτινες γενόμενοι Πάπαι, εἶχον ἀφορμὰς νὰ φοβῶνται αὐτόν, διὰ τὸν λόγον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι βλάπτουσιν ἢ φοβούμενοι ἢ φθονοῦντες. Μεταξὺ ἐκείνων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς ἔβλαψεν, ἦσαν καὶ οἱ ἐφεξῆς Καρδινάλιοι, ἦτοι ὁ τοῦ ἁγίου Πέτρου (*),

(*) Οἱ ἐν Ρώμῃ διαρκῶς διαμένοντες Καρδινάλιοι διακρίνονται ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκεῖσε διασημοτέρων ναῶν. Ὁ τοῦ ἁγίου Πέτρου Καρδινάλιος εἶνε ὁ S. Pietro ad Vincula, ἦτοι τοῦ ναοῦ τοῦ τιμωμένου τῇ ἀλύσει τοῦ ἀποστόλου Πέτρου. Ὁ ἀναφερόμενος ἐνταῦθα Καρδινάλιος εἶνε ὁ προχειρισθεὶς τότε Πάπας, Ἰούλιος ὁ Β', διὰ τὴν ἐκλογήν τοῦ ὁποίου μέμφεται ὁ Μακιαβέλλης τὸν δοῦκα Βοργίαν.

ὁ Κολόννας, ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ὁ Ἀσκάνιος. Ὅλοι οἱ λοιποὶ, γενόμενοι Πάπαι, εἶχον αἰτίας νὰ τὸν φοβῶνται, ἐξαίρουμένων τοῦ Ρουάνου καὶ τῶν Ἰσπανῶν· οὗτοι μὲν ἕνεκα σχέσεων συγγενικῶν καὶ ἐκδουλεύσεων, ἐκεῖνος δὲ ἕνεκα τῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς ἐκ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας. Ὄθεν ὁ δούξ ὤφειλε πρὸ πάντων ν' ἀναγορεύσῃ Πάπαν ἕνα Ἰσπανόν, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο, ἔπρεπε νὰ συναινέσῃ νὰ λάβῃ τὴν θέσιν αὐτὴν ὁ τοῦ Ρουάνου Καρδινάλιος καὶ ὄχι ὁ τοῦ ἁγίου Πέτρου. Ἀπατᾶται δὲ ὅστις νομίζει, ὅτι οἱ δυνατοί, λαμβάνοντες νέας εὐεργεσίας, λησμονοῦσι τὰς παλαιὰς ὕβρεις. Ἐσφαλε λοιπὸν ὁ δούξ εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην καὶ τὸ σφάλμα του τοῦτο προὔξενησε τὴν τελείαν καταστροφὴν του.

Ω

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περί ἐκείνων, οἵτινες διὰ κακουργημάτων
καθίστανται ἡγεμόνες.

Ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι δύο προσέτι
τρόποι, διὰ τῶν ὁποίων δύναται τις ἀπὸ
ἰδιότητος νὰ καταστῇ ἡγεμών, οἵτινες δὲν
ἀνάγονται κυρίως εἰς τὴν τύχην ἢ εἰς τὴν
ἀρετὴν, ἐνόμισα ἀναγκαῖον νὰ μὴ παραλεί-
ψω καὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, ἅν καὶ περὶ
τοῦ ἐνὸς καταλληλότερον ἴσως ἤθελεν εἶ-
σθαι νὰ ἐγένετο λόγος εἰς τὴν περὶ δημο-
κρατιῶν πραγματείαν. Οἱ τρόποι δὲ οὗτοι
εἶνε· α') ἔταν, διὰ τινος ἀνοσίτου καὶ ἀθεμί-
του μέσου, ἀναβιβάσθηται τις εἰς τὴν ὑπερτά-
την ἐξουσίαν· β') ἔταν πολίτης τις, διὰ τῆς
εὐνοίας τῶν συμπολιτῶν του, καθίσταται ἡ-
γεμών τῆς πατρίδος του. Πραγματευόμενος
δὲ περὶ τοῦ πρώτου τρόπου, θέλω παρα-
στήσῃ αὐτὸν διὰ δύο παραδειγμάτων, τοῦ
μὲν παλαιοῦ, τοῦ δὲ νέου, χωρὶς νὰ ἐπεμβῶ
ἄλλως τε εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας του,
διότι νομίζω, ὅτι ὁ εὐρισκόμενος εἰς ἀνάγκ-
ην τοιαύτην, ἀρκεῖ νὰ μιμηθῇ τὰ παρα-
δείγματα ταῦτα. Ἀγαθοκλῆς ὁ Σικελός,
ἰδιότητος ὄν καὶ καταγόμενος ἀπὸ ποταπὴν
καὶ εὐτελῆ γενεάν, ἐγένετο βασιλεὺς τῶν
Συρακουσῶν. Υἱὸς κερκμέως, ἐβάδισε τὴν
ὁδὸν τῆς κακίας καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς
τύχης του. Μολοντοῦτο, ἤνωσε τὰ ἀνο-
σιουργήματά του μὲ τοσαύτην ἀρετὴν σώ-
ματος καὶ ψυχῆς, ὥστε, ἀφιερθεὶς εἰς τὰ
στρατιωτικά, ἠδυνήθη διὰ τῶν βαθμῶν νὰ

ὑψωθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Περσίτου τῶν Συρακουσῶν.

Τὸ ἀξίωμα τοῦτο λαβὼν καὶ ἀποφασίσας νὰ κατασταθῆ ἡγεμὼν, θέλων δὲ νὰ κρατῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν του διὰ τῆς βίας καὶ χωρὶς νὰ ὑφείλῃ ὑποχρέωσιν τινὰ εἰς ἄλλους, ὅτι διὰ συναινέσεως ὄλων παρεχωρήθη εἰς αὐτὸν καὶ συνεννοηθεῖς περὶ τοῦ σκοποῦ του τοῦτου μετὰ τοῦ Καρχηδονίου Ἀμίλκα, ἔχοντας τότε εἰς τὴν Σικελίαν ὑπὸ τῆς διαταγῆς του στρατεύματα, συνήθροισε μίαν πρώην τὸν λαὸν καὶ τὴν Γερουσίαν τῶν Συρακουσῶν, ἐπὶ τῆς προφάσει, ὅτι πρέπει νὰ σκεφθῶσι καὶ ἀποφανθῶσι περὶ πραγμάτων ἀφορώντων εἰς τὴν δημοκρατίαν. Τότε λοιπὸν οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, γενομένου σημείου τινὸς ὠρισμένου, ἐφόνησαν ὄλους τοὺς γερουσιαστὰς καὶ τοὺς πλουσιωτέρους τοῦ λαοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τῶν ὁποίων ὁ Ἀγαθοκλῆς, καταλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, διέμεινεν εἰς αὐτὴν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως ἐκ μέρους τῶν πολιτῶν. Μολονύτι δὲ οἱ Καρχηδόνιοι διὰ τὸν κατέστρεψαν καὶ τελευταῖον τὸν ἐπολιόρχησαν, μολοντοῦτο, ὅχι μόνον ἠδυνήθη νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν ἐκείνην, ἀλλὰ προσέτι, ἀφήσας ἐντὸς αὐτῆς πρὸς φρούρησιν μέρος τοῦ στρατοῦ του, καὶ παραλαβὼν τὸν λοιπὸν ἐφώρμησε κατὰ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ οὕτως εἰς βραχὺ διάστημα χρόνου ἀπήλλαξε τὰς Συρακούσας ἀπὸ τὴν πολιορκίαν καὶ ἐστενοχώρησεν ἐπὶ τοσοῦτον τοὺς Καρχηδόνιους, ὥστε ὑπεχρεώθησαν οὗτοι νὰ συμβιβασθῶσι μετ' αὐτοῦ, νὰ εὐχαριστηθῶσι δὲ εἰς μόνην τὴν Ἀφρικὴν, ἀφίνοντες τὴν Σικελίαν.

κελίον εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ὅθεν, ὅσ-
 τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰς πράξεις καὶ τὴν
 ἐκκνώπητα τοῦ ἀνδρός τούτου, θέλει παρκα-
 τηρήσει, ὅτι ὀλίγα ἐκ τῶν κακορθωμάτων
 του ἢ μάλλον κλέν δέν δύναται νά ἀπο-
 δοθῇ εἰς τὴν τύχην, διότι, ὡς ἀνωτέρω εἴρη-
 ται, ὄχι δὲν τῆς εὐνοίας τινός, ἀλλὰ διὰ τῶν
 στρατηγητῶν ἀξιωματίων, τὰ ὅποια μὲ
 παρπολίτους κινδύνους καὶ τελευτωρίας ἀ-
 παύτησε, κατέλαβε τὴν ἡγεμονίαν· τὴν θέ-
 σιν του δὲ τούτην ἐπομένως διετήρησε
 μετ' ἀχειρισθείς μέσθ' τοσοῦτον ἀποφρασι-
 στικῶ καὶ ἐπικίνδυνα. Δέν εἶνε βεβαίως
 ἀρετὴ νά φονεύῃ τις τοὺς συμπολίτας του,
 νά προδίδῃ τοὺς φίλους του, νά δεικνύηται
 ἀπιστος, ἀσπλαγγνος, ἀθρησκος· διὰ τρι-
 αύτης διαγωγῆς δύναται μὲν νά γίνῃ τις
 ἡγεμών, ὄχι ὅμως καὶ νά δοξασθῇ. Ἄλλ'
 ἐάν ἀφ' ἐτέρου παρκατηρήσει τις τὴν γεν-
 ναϊότητα, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν, ὑποστῆς καὶ
 διελθὼν τοσοῦτους κινδύνους καὶ πῶς περι-
 πλέον, διὰ τῆς μεγαλοψυχίας καὶ καρτε-
 ρίας του, ὑπερτέρησεν ὅλας τὰς ἐγκντίας
 περιστάσεις, δέν θέλει δυναθῇ βεβαίως νά
 φέρῃ λόγους διατὶ πρέπει νά θεωρηθῇ κα-
 τώτερος παντός ἄλλου ἐνδόξου στρατηγοῦ.
 Ἡ θηριωδία καὶ ἡ ἀπανθρωπία του ὅμως,
 συνοδευθεῖσαι ἀπὸ ἀπειρα ἄλλα ἀνοσιουρ-
 γήματα, δέν συγχωροῦσι νά συγκαταριθ-
 μηθῇ μετὰ τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν. Δέν δυ-
 νάμεθα λοιπὸν ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν τύ-
 χην ἢ τὴν ἀρετὴν, ὅτι αὐτὸς ἠδυνήθη νά
 ἀπολαύσῃ ἄνευ τῆς βοηθείας ἐκκτέρων. Εἰς
 τὰς ἡμέρας μας, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου Γ', ὁ ἐκ
 Φίρμου Ὀλιβερότος, ἐγκαταλειφθεὶς πρό

ἐτῶν ὀρφανός, ἀνετρέφη παρὰ τοῦ πατρὸς μη-
 τρὸς θείου τοῦ Ἰωάννου Φολιόγνου. Ἐκ νεκ-
 ρᾶς δὲ ἡλικίας κατετάχθη εἰς τὸ στρατιω-
 τικὸν ὑπὸ τὸν Παῦλον Βιτέλλιον ἐπὶ τῷ
 σκοπῷ, γυμναζόμενος εἰς τὴν στρατιωτι-
 κὴν τέχνην, καὶ προδιδαχθῆ εἰς ὑψηλὸν τινα
 βαθμὸν. Ἀποθνήσκοντος τοῦ Παύλου, κατε-
 τάχθη ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν τούτου Βιτελλότιον
 καὶ ἐπειδὴ ἦτο εὐφυής καὶ ἀνδρεῖος κατὰ
 τὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἔλαβε τὰ πρω-
 τεῖα μεταξὺ τῶν ἀξιωματικῶν. Θεωρῶν ὁ-
 μως δουλικὸν ἔργον τὸ ὑπηρετεῖν ὑπὸ ἄλ-
 λου, ἐσκέφθη καὶ κατελάβη τὸ Φίρμον, ὑ-
 ποστηριζόμενος ἀπὸ τὸν Βιτελλότιον καὶ
 βοηθούμενος ὑπὸ τινῶν ἐκ τῶν κατοίκων
 τοῦ τόπου ἐκεῖνου, οἵτινες ἠγάπων μᾶλλον
 τὴν δουλείαν τῆς πατρίδος τῶν ἢ τὴν ἐ-
 λευθερίαν αὐτῆς. Ὄθεν ἔγραψε πρὸς τὸν
 Ἰωάννην Φολιόγνην, ὅτι, ἀποδημῶν πρὸ ἐ-
 τῶν, ἐπεθύμησε καὶ μεταβῆ εἰσεῖσε διὰ καὶ
 ἐπισκεφθῆ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα του καὶ
 λάβη συγχρόνως γινῶσιν τινὰ τῆς περιουσίας
 αὐτοῦ. Τῷ ἔγραψε δὲ προσέτι, ὅτι, ἐπειδὴ
 διὰ μόνον τὸν σκοπὸν τῆς δόξης ἐκοπίασεν
 εἰς τὸ στάδιόν του, ἐπεθύμει ὥστε ἢ μετά-
 βασίς του καὶ γίνῃ ἀξιοπρεπῆς καὶ καὶ συνο-
 δευθῆ διὰ τοῦτο ὑπὸ ἑκάστην ἐρίππων ἐκ
 τῶν φίλων καὶ ὑπηρετῶν του, διὰ καὶ βε-
 βαιωθῶσι τοιοῦτοτρόπως οἱ συμπολιταί του,
 ὅτι δὲν κατηνάλωσεν ἀνωφελῶς τὴν νεότη-
 τά του. Ἐπὶ τέλους παρεκάλει αὐτὸν καὶ
 εὐαρεστηθῆ καὶ προδικθῆ τοὺς κατοίκους
 τοῦ Φίρμου, ὥστε καὶ τὸν ὑποδεχθῶσιν ἐ-
 παξίως, διὰ τὸν λόγον, ὅτι τοιαύτη παρὰ
 ὄχι μόνον ἐτίμα αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον.

διότι τὸν ἀνέθρεψεν. Ὁ Ἰωάννης δὲν παρέλειψε νὰ ἐκπληρώσῃ οὐδεμίαν τῶν ὀφειλομένων πρὸς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ περιποιήσεων· ὅθεν ἐνήργησε καὶ τὸν ὑπεδέχθησαν οἱ κάτοικοι τοῦ Φίρμου ἀξιοπρεπῶς, ἐτοιμάσαντες εἰς αὐτὸν κατ'ἀλυσμα εἰς τὴν ἰδίαν του οἰκίαν. Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἡμερῶν, καθ' ἃς ἐνησυχολήθη προπαρασκευάζων τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μέλλοντος ἀνοσιουρῆματός του, ὁ Ὀλιβερότος ἠτοίμασε μετ' ἀλλοπρεπέστατον συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκάλεσε τὸν Ἰωάννην Φολιάνην καὶ ὄλους τοὺς προὔχοντας τοῦ Φίρμου. Ἀφοῦ ἐτελείωσαν ὅλα τὰ σφαγήτῃ καὶ ἐγένοντο ἕλασι αἱ λοιπὰ εἰς παρόμοια συμπόσια συνήθειαι διαχύσεις, ὁ Ὀλιβερότος ἔδωκεν ἐντέχνως ἀφορμὴν εἰς σοβαρὰς τινὰς ὁμιλίαις, λαλῶν περὶ τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου καὶ Κρίσπου τοῦ υἱοῦ του καὶ τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν. Εἰς τὰς ὁμιλίαις ταύτας ὁ Φολιάνης καὶ οἱ λοιποὶ ἔφερον τὰς κρίσεις των, ὁ δὲ Ὀλιβερότος, αἰφνιδίως ἀνχιστάς, εἶπεν, ὅτι περὶ τοιούτων πραγμάτων πρέπει νὰ ὁμιλήσῃ τις εἰς μέρη μᾶλλον ἀπόκρυφα, συγχρόνως δὲ μετέβη εἰς ἄλλο δωμάτιον, ὅπου ὁ Ἰωάννης Φολιάνης καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ τὸν παρεκολούθησαν. Μόλις δ' ἐπρόφθησαν νὰ καθήσωσι καὶ ἀπὸ ἀφανῆ μέρη τοῦ δωματίου ἀνεπήδησαν στρατιῶται, οἵτινες ἐφόνευσαν τὸν Ἰωάννην καὶ ὄλους τοὺς ἄλλους. Μετὰ τὴν σφαγὴν ταύτην, ὁ Ὀλιβερότος ἔφιππος περιῆλθεν ὅλην τὴν πόλιν, ἀποκλείσας εἰς τὸ πλάτιον τὴν ὑπερτάτην τοπικὴν Ἀρχὴν, ἣτις φοβηθεῖσα ὑπεχρεώθη νὰ ὑποταχθῇ. Ἀμέσως δ' ἐσύ-

στήσαν ἄλλην διοίκησιν, ἐπὶ κεφαλαίῃ τῆς
 ὑποίχῃ ἐκηρύχθη αὐτὸς ἡγεμόν. Φονευθέν-
 των δὲ ὄλων ἐκείνων, οἵτινες, καθὸ δυση-
 ρεστημένοι, ἠδύναντο γὰρ τὸν βλάψωσιν, ἐ-
 νισχύθη ἐπὶ προσώτον εἰς τὴν ἐξουσίαν, διὰ
 νέων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὀργανι-
 σμῶν. ὥστε εἰς τὸ διάστημα τῆς ἐνικυσίας
 ἡγεμονίας του, ὅχι μόνον ἦτο ἀσφαλέστα-
 τος εἰς τὴν πόλιν τοῦ Φίρμου, ἀλλὰ προσέτι
 κατέστη ἐπίφοβος καὶ εἰς ἔλους τοὺς γεί-
 τόνάς του. Ἡ ἀποβολή του δὲ ἀπὸ τὴν ἐ-
 ξουσίαν ἐκείνην ἀναμφιβόλως ἤθελεν εἶσθαι
 δύσκολος, ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἀγκθοκλέους, ἐάν
 δὲν ἔπιπταν εἰς τῆς πατριδῆς τοῦ Κκίσκου
 Βοργίᾳ, συλλαβόντος εἰς τὴν Σηνογκλίαν,
 ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, τοὺς Ὀρσινίους καὶ
 τοὺς Βιτελλίους, μεθ' ὧν συλληφθεῖς καὶ ἐ-
 κείνος, ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐκτελεσθεῖσαν πα-
 τριονίαν, ἐπνίγη ὄμοῦ μετὰ τὸν Βιτελλόπον,
 τὸν διδάξαντα αὐτὸν τὴν πολεμικὴν καὶ τὰ
 ἀνοσιουργήματα του. Ἡμπορεῖ δὲ γὰρ ἐγερ-
 θῆ ἢ ἀμφιβολίᾳ, διὰ τὴν ὅ Ἀγκθοκλῆς καὶ οἱ
 παρὰπλήσιοι τούτου, μετὰ ἀπειροῦς ἀπαν-
 θρωπίας καὶ προδοσίας, ἠδυνήθησαν ἐπὶ πο-
 λὺν χρόνον γὰρ μείνωσιν ἀπρόσβλητοι εἰς
 τὴν ἐξουσίαν τῆς πατριδῆς των, ὑπερασπι-
 ζόμενοι ἑαυτοὺς κατὰ τῶν ἔξω ἐχθρῶν, χω-
 ρίς ποτε αἰ συμπολιταὶ αὐτῶν γὰρ συνομό-
 σωσιν ἐναντίον των, ἐνῶ πολλοὶ ἄλλοι,
 καίτοι μεταχειρισθέντες τὴν ὁμότητα, δὲν
 ἠδυνήθησαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, πολὺ δὲ ὠ-
 λιγώτερον εἰς τῆς ἐπιστοχλαῖς τοῦ πολέμου.
 περιστάσεις, γὰρ διατηρήθωσι. Νομίζω λοι-
 πόν, ὅτι τοῦτο πηγάζει ἀπὸ τὴν καλὴν ἢ
 κακὴν χρῆσιν τῆς ὁμότητος. Καλὴ χρῆσις

γίνεται, ἐὰν τὰ κακὰ δύνανται νὰ ὀνομα-
 σθῶσι ποτε καλὰ, ὅταν πράττη τις χάριν
 τῆς ἀσφαλείας του ὅλας τὰς ὁμότητας διὰ
 μιᾶς, χωρὶς ὅμως εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐπιμένῃ
 εἰς τὴν ἰδίαν διαγωγὴν, ἀλλὰ προσπαθεῖ
 νὰ μεταβάλλῃ αὐτὰς, ἐπομένως εἰς ὅσην εἶνε
 ὀυνκτόν ὠφέλειαν τῶν ὑπηκόων του. Κακὴ
 γὰρ τῆς ὁμότητος γίνεται, ὅταν αὕτη
 πράττεται κατ' ἀρχὰς μὲ μετριότητα καὶ,
 ἀντὶ μὲ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου νὰ κατ-
 παύῃ, αὐξάνει. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ πρώτου συ-
 στήματος δύνανται, ἐξιλεοῦντες ὀπωςοῦν
 καὶ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ δια-
 τηρηθῶσιν εἰς τὰ κράτη των, ὡς συνέβη
 εἰς τὸν Ἀγαθοκλέα· οἱ θέλοντες ὅμως ν' ἀ-
 καλουθήσωσι τὸ δεύτερον εἶνε ἀδύνατον νὰ
 στηριχθῶσι. Πρέπει λοιπόν, κατὰ λαμβά-
 νων τις τὴν ἐξουσίαν, ἀμέσως καὶ διὰ μιᾶς
 νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ νὰ μεταχειρισθῇ ὅλα
 τὰ βίαια μέτρα, τὰ ὀποῖα θεωρεῖ ἀναγκαστικά,
 ὥστε νὰ μὴ εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀνάγκην
 ν' ἀνανεόνη αὐτὰ καθ' ἑκάστην, χορηγῶν
 δέ, διὰ τῆς κατὰπαύσεως αὐτῶν, κάποιαν
 ἀσφάλειαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ν' ἀποκτᾷ
 διὰ τῶν ἐπομένων εὐεργεσιῶν του τὴν ἀ-
 γάπην των. Ὁ παρεκτρεπόμενος τῆς ὀδοῦ
 ταύτης, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐξ ἀπερισκε-
 ψίας, θέλει εἶσθαι πάντοτε ὑποχρεωμένος
 νὰ κρατῇ τὸ ζῆφος εἰς τὴν χειρὰ του, χω-
 ρὶς διόλου νὰ ἡμπορῇ νὰ ἔγῃ τὴν ἐλαχίστην
 ἐμπιστοσύνην πρὸς τοὺς ὑπηκόους του, οἱ
 ὀποῖοι δὲν δύνανται νὰ εἶνε πιστοὶ πρὸς
 αὐτὸν ἔνεκα τῶν συνεχῶν καὶ ἀνανεομε-
 νων ἀδικημάτων, διότι αἱ κακοπραγίαι
 πρέπει νὰ γίνωνται ὅλα διὰ μιᾶς, ὥστε,

ἀορίνουσαι τοιοῦτοτρόπως ὀλιγοχρόνιον ἐν-
 τύπωσιν, νὰ πειράζωσι καὶ ὀλιγώτερον· καὶ
 εὐεργεσίαι ὅμως πρέπει νὰ γίνωνται ἐκ
 διαλειμμάτων δὲ νὰ ἀορίνωσι διαρκεστέρων
 ἐντύπωσιν. Ὁ ἥγεμὼν ὁφείλει πρὸ πάντων
 νὰ προσφέρει πρὸς τοὺς ὑπηκόους του
 τοιοῦτοτρόπως, ὥστε ἐξ οὐδεμιᾶς περιστά-
 σεως, εἴτε κακῆς, εἴτε καλῆς, νὰ μὴ ἀλ-
 λάξῃ διαγωγὴν, διότι ὅταν ἡ ἀνάγκη πα-
 ρουσιάζηται εἰς τὰς δυστυχεῖς περιστάσεις
 δὲν εἶσαι πλέον εἰς χειρὸν νὰ κακοποιήσης,
 καὶ δὲ ἀγαθὰ πράξεις σου δὲν εἶνε ἱκανὰ
 νὰ σὲ ὠφελήσωσιν, ἐπειδὴ θεωροῦνται ὡς
 ὑπαγορευθεῖσαι ἀπὸ τὴν βίαν καὶ καὶ οὐκ
 δι' αὐτὰς δὲν σοὶ ὁμολογεῖ εὐγνωμοσύνην.

Q